

АНАЛИЗ НА ПОСТИЖЕНИЯТА ОТ СЪСТЕЗАНИЯТА „ГЛОБУЛ СТАРТ“ ЗА „НАЙ-СПОРТНО“ МОМЧЕ ОТ УЧИЛИЩАТА В БЪЛГАРИЯ ЗА 2006 ГОДИНА

Иван Славчев, студент, IV курс,
доц. Апостол Славчев, доктор

Ключови думи: спорт в училище, двигателни качества

В статията се анализират резултатите от Национална ученическа спортна олимпиада – „Глобул-старт“, в 11 града на Република България. Обект на изследване са три възрастови групи от ученици, които са взели участие в състезанието в качеството си на „най-спортни“ момчета на своите училища. Дисциплините, включени в състезанието, са тестове за физическа подготовка, утвърдени се в спортната практика на училищата: скок на гължина от място; бягане на 50 м от висок старт; хвърляне на 2 kg плътна топка от място напред над глава и бягане на 600 м. Направените констатации са достатъчно основание да се препоръча в училищното физическо възпитание да се отдели целенасочено внимание върху изграждането на скоростно-силовите възможности на горните крайници и раменния пояс и уменията на учениците да хвърлят. Другият акцент в работата с учениците следва да бъде за развиване на издръжливостта и на скоростните им възможности.

ANALYSIS OF THE ACHIEVEMENTS FROM THE „GLOBUL START“ COMPETITIONS FOR „MOST ATHLETIC“ BOY FROM THE SCHOOLS IN BULGARIA FOR 2006

Ivan Slavchev, student, assoc. prof. Apostol Slavchev, PhD

Key words: school sports, physical abilities

The results of the national school Olympiad in sports – „Globul Start“, with participants from 11 towns of Republic of Bulgaria are analyzed in this article. Subject of the examination are 3 groups divided by age, that have took part in the competition as „the most athletic“ boys of their respective schools. The events, included in the competition, are tests for physical preparation, established in the sports practice of the schools. The tests are: standing broad jump, 50m sprint, standing throw 2kg ball over the head with two hands, 600m running. The conclusions that were made are enough to suggest in the schools physical education to be given special attention to the speed-strength abilities of the upper limbs and the shoulders and the abilities of the pupils to throw. Another accent of the work with pupils should be for development of their endurance and speed abilities.

Четвърт век след провеждането на последното национално изследване върху физическото развитие на населението на България [5], идеята за провеждане на Национална ученическа спортна олимпиада – „Глобул-старт“, бе посрещната с голям ентузиазъм от съответните държавни и обществени организации, които се включиха в нейното реализиране. Замисълът на подобно състезание бе в рамките на три етапа да се излъчат училищни, градски и накрая държавни шампиони в три възрастови групи от учениците в 11 града на Република България. Дисциплините, в които се състезаваха децата, представляваха тестове за физическа подготовка, утвърдени се в спортната практика на училищата. Това, от своя страна, дава възмож-

ност, в някаква степен, на постиженията да се гледа като на ефект от родната ни система за физическото възпитание и спорт.

Целта на настоящото изследване е да се определят и оцени нивото на постиженията на момчетата, взели участие през 2006 г. във втория етап на „Глобул-старт“ – градските състезания, в качеството си на „най-спортните“ представители на своите училища в съответните възрастови групи.

Обект на изследване са 337 момчета, разпределени в три възрастови групи: 106 в 1-ва група – родени 1995–1996 г. (III–IV клас, на 10–11 години); 110 във 2-ра група – родени 1993–1994 г. (V–VI клас, на 12–13 години); 131 в 3-та група – родени 1991–1992 година (VII–VIII клас, на 14–15 години).

Предмет на изследване са постиженията на учениците в 4-те състезателни теста, проведени в следната последователност:

Тест 1 – за взривна сила на краката – скок на дължина от място (СДМ).

Тест 2 – за бързина – бягане на 50 м от висок старт (50 м ВС).

Тест 3 – за сила на ръцете и раменния пояс – хвърляне на 2 кг плътна топка от място напред, над глава (ХВПТ 2 кг).

Тест 4 – за издръжливост – бягане на 600 м – (600 м).

Методика

Методиката и организацията на изследването включваше:

1. Анализ на научнометодичната литература по въпросите на биологичното развитие на децата и двигателните качества в ученическа възраст [1, 2, 3, 5].

2. Спортнопедагогическо тестване в рамките на градските състезания на „Глобул старт“ между училищата в 8 български града – София, Пловдив, Видин, Бургас, Стара Загора, Русе, Шумен и Плевен.

3. Математико-статистическа обработка на данните чрез методите на вариационния и корелационния анализи и t-критерия на Стюдънт.

4. Сравнителен анализ на данните и взаимовръзките между тях.

5. Оценка на постиженията според критериите в научнометодичната литература – според резултатите от националното изследване върху физическото развитие на населението на България, проведено през 1982 г. [5], и втори път според критериите за оценка на общата физическа подготовка на погроставащи спортисти [1, 2, 3].

По този начин бяха оценени възможностите на изследваните деца спрямо техните връстници от 1982 г., а тъй като те, все пак са излъчени като „най-спортните“ ученици от своите училища, бяха оценени и спрямо изискванията за средното ниво на общата физическа подготовка при погроставащите спортисти.

Анализ на резултатите

Вариационният анализ на данните показва, че въпреки не малкия диапазон между възрастовите граници (от 10 до 15 години, включително) на изследваните ученици, постиженията им се отличават със задоволителна еднородност с изключение на резултатите в хвърлянето на 2 кг плътна топка с две ръце над глава (табл. 1).

Най-силно еднородни са постиженията както в изследваната съвкупност, така и в отделните възрастови групи, от бягането за бързина на 50 м

Таблица 1

Резултати от вариационния анализ на данните за всички изследвани ученици от 10 до 15-годишна възраст

Показатели		СДМ	50 м ВС	ХВПТ 2кг	600 м
Брой случаи	N	341,00	341,00	338,00	318,00
Средна аритметична	\bar{X}	203,76	7,73	6,31	128,74
Стандартна грешка	Mx	1,52	0,04	0,12	1,07
Медиана	Me	202,00	7,62	6,04	126,00
Мода	Mo	180,00	8,20	4,00	126,00
Стандартно отклонение	Sx	28,07	0,67	2,17	19,10
Ексцес	Ex	-0,63	-0,52	0,91	1,66
Асиметрия	As	0,16	0,35	0,86	0,97
Размах	R	148,00	3,32	12,60	118,00
Минимум	Xmin	133,00	6,38	2,70	92,00
Максимум	Xmax	281,00	9,70	15,30	210,00
Коефициент на вариация	Vx	13,78	8,67	34,33	14,84

от висок старт. Това предполага, че при избора на „най-спортни“ момчета в училищата критерият скоростни възможности е бил водещ.

Резултатите по всички тестове се подобряват с нарастване на възрастта на изследваните ученици с необходимата статистическа достоверност, като това е най-изразено при постиженията в теста скок на дължина от място и спринтовото бягане на 50 м от висок старт (фиг. 1).

Относително в най-малка степен се подобряват постиженията на най-големите ученици спрямо най-малките, при бягането за издръжливост на 600 м. Тревожен е фактът, че с повишаването на възра-

стта, нараства броят на изследваните ученици, които не са завършили бягането за издръжливост.

На табл. 2 са представени установените взаимовръзки между постиженията на изследваната съвкупност в отделните тестове. Те не разкриват някакво противоречие на спортнопедагогическата логика и са в рамките на очакваните стойности. Най-голяма е зависимостта на скоростните възможности от взривната сила на долните крайници. Достатъчно значителна е зависимостта на темповото бягане за издръжливост от спринтовото бягане на 50 метра. Нивото на корелация между силовите възможности на долни и горни крайници също е значително.

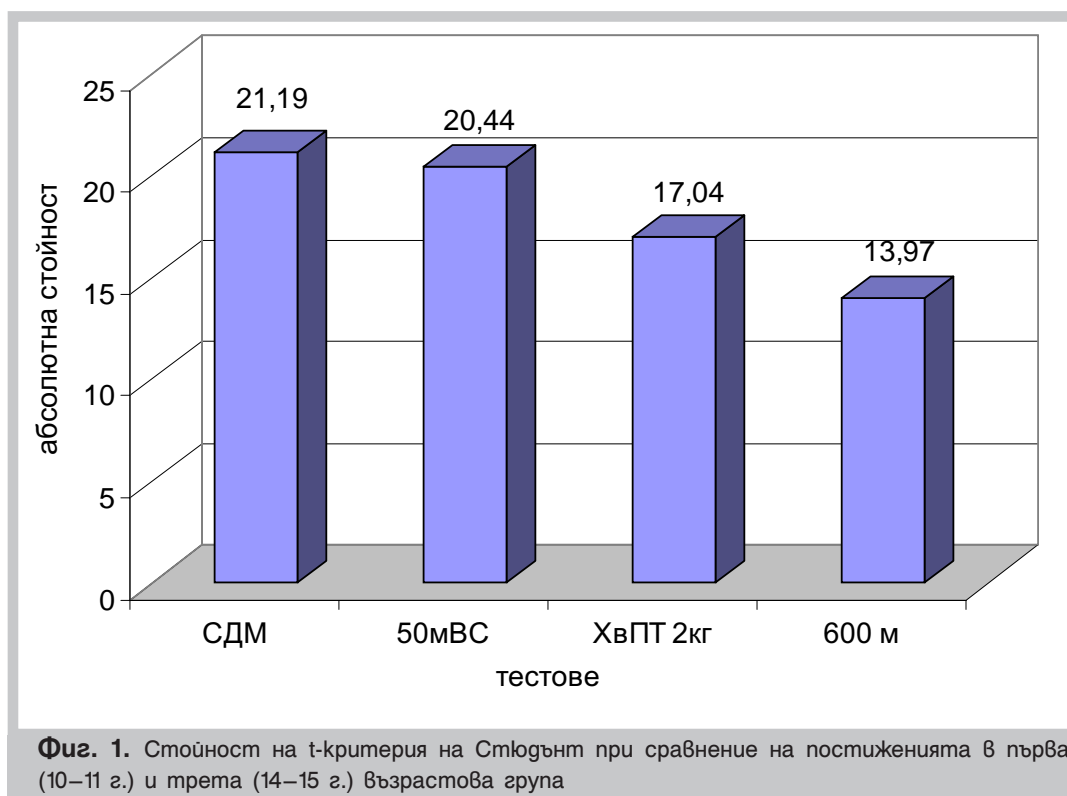


Таблица 2

Корелационна матрица

Тестове	Тестове			
	СДМ	50 м ВС	ХвПТ 2 кг	600 м
СДМ	1			
50 м ВС	-0,815	1		
ХвПТ 2 кг	0,662	-0,595	1	
600 м	-0,646	0,706	-0,473	1

$r_{kr}=0,15$

В зависимост от възрастта на изследваните групи ученици се установиха различни нива на корелации между отделните тестове. Те са представени на **табл. 3**.

• При 10–11-годишните момчета зависимостта на скоростните възможности от взривната сила на долните крайници е значителна, докато между силовите възможности на долни и горни крайници липсва достоверна корелация, поради началния етап в развитието на това качество в тази възраст.

• При 12–13-годишните ученици взаимовръзката между постиженията в бягането на 50 м от висок старт и СДМ се покачва до голяма, докато корелацията между СДМ и ХвПТ 2 кг е умерена, предвид изпреварващото развитие на силата на долните крайници в сравнение с силата на ръцете и раменния пояс в тази възраст.

• При 14–15-годишните момчета корелацията между постиженията на 50 м от висок старт и СДМ спада до долната граница на значителна, предвид разнопосочността в темповете на развиване на бързината и силата в тази възраст.

На **фиг. 2** са представени най-доброто, средното и най-слабото постижение на учениците от трите възрастови групи в скока на дължина от

място. Заедно с това е обозначено и средното ниво на постиженията на техните връстници през 1980–82 г., както и критерият за „добра“ оценка на постиженията на погроставащите спортисти за съответната възраст. Вижда се, че нивото учениците и особено най-добрите от тях, са значително над средното ниво на постиженията на децата през 1982 г. В същото време най-слабите постижения на изследваните „спортни“ момчета при втората и третата възрастова група отстъпват на средното ниво от 1982 г. Възникват въпросите: „Доколко са „спортни“ момчетата с тези постижения? и „Къде е причината за това?“

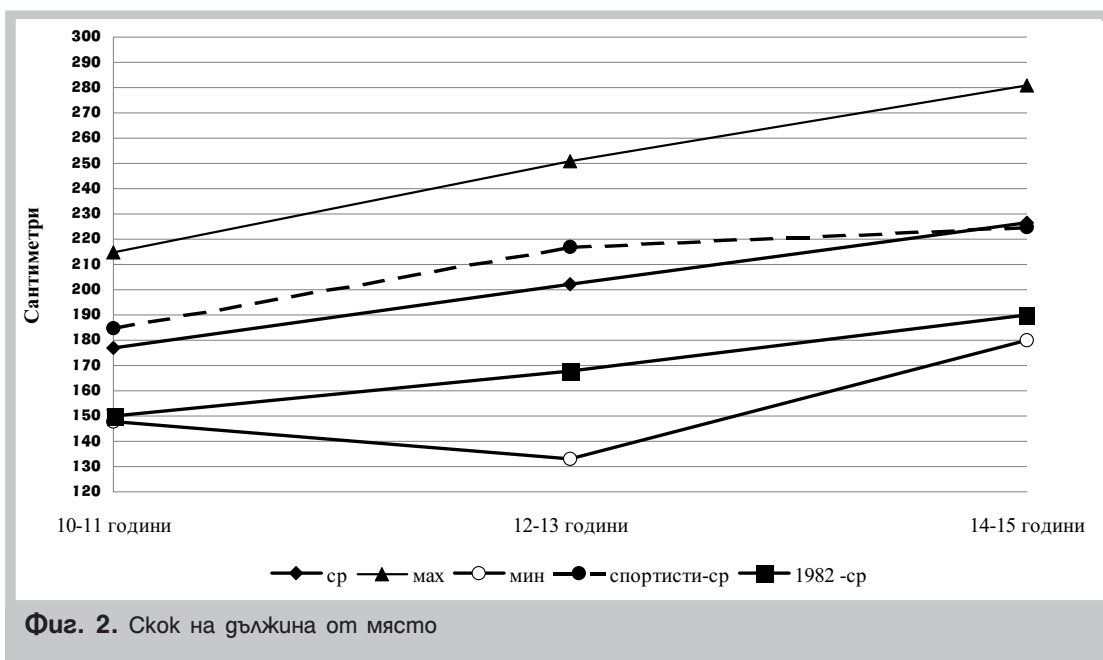
При съпоставяне на изследователските данни с критерия за погроставащи спортисти се разкрива една задоволителна картина. Средното ниво на постиженията на „спортните момчета“ е близо до норматива за оценка „добър“, а най-добрите резултати го надскачат значително. Коментарът за слабите постижения при това сравнение, считаме, че е ясен за всички.

На **фиг. 3** аналогично са представени резултатите от състезателния тест – бягане на 50 м от висок старт. Тук средните и най-добрите постижения са изразено над средното ниво на по-

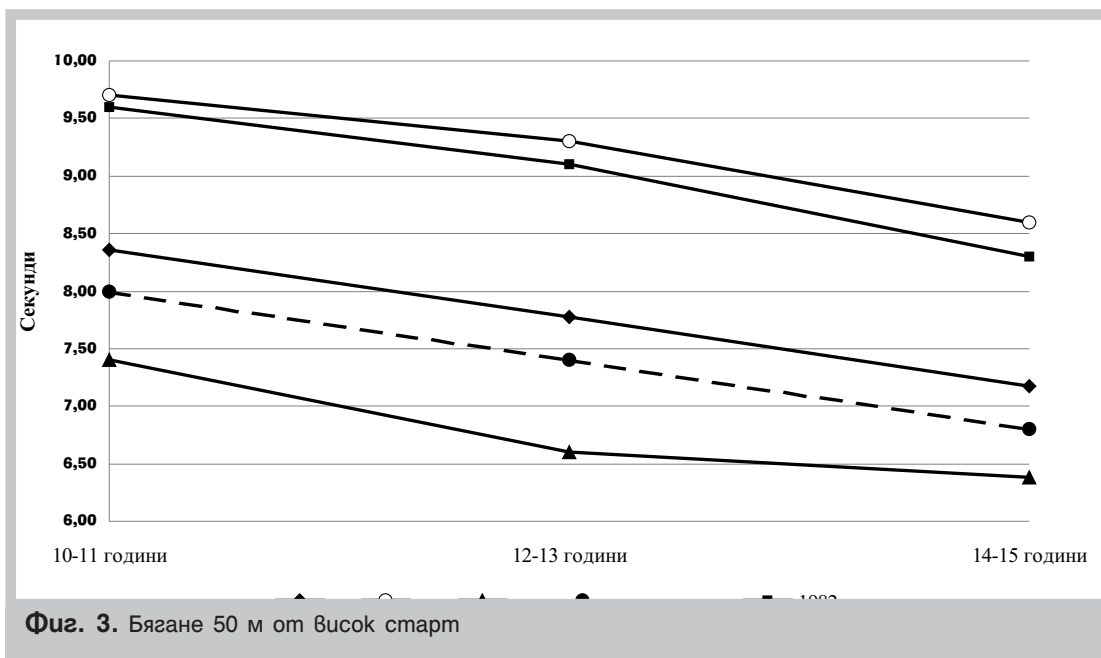
Таблица 3

Корелационни матрици по възрастови групи ($r_{kr}=0,20$)

Група	Тестове	СДМ	50 м ВС	ХвПТ 2 кг	600 м
10–11 години	СДМ	1			
	50 м ВС	-0,514	1		
	ХвПТ 2 кг	0,145	-0,029	1	
	600 м	-0,302	0,316	-0,067	1
12–13 години	СДМ	1			
	50 м ВС	-0,737	1		
	ХвПТ 2 кг	0,336	-0,280	1	
	600 м	-0,561	0,625	-0,228	1
14–15 години	СДМ	1			
	50 м ВС	-0,544	1		
	ХвПТ 2 кг	0,420	-0,227	1	
	600 м	-0,235	0,492	-0,006	1



Фиг. 2. Скок на дължина от място



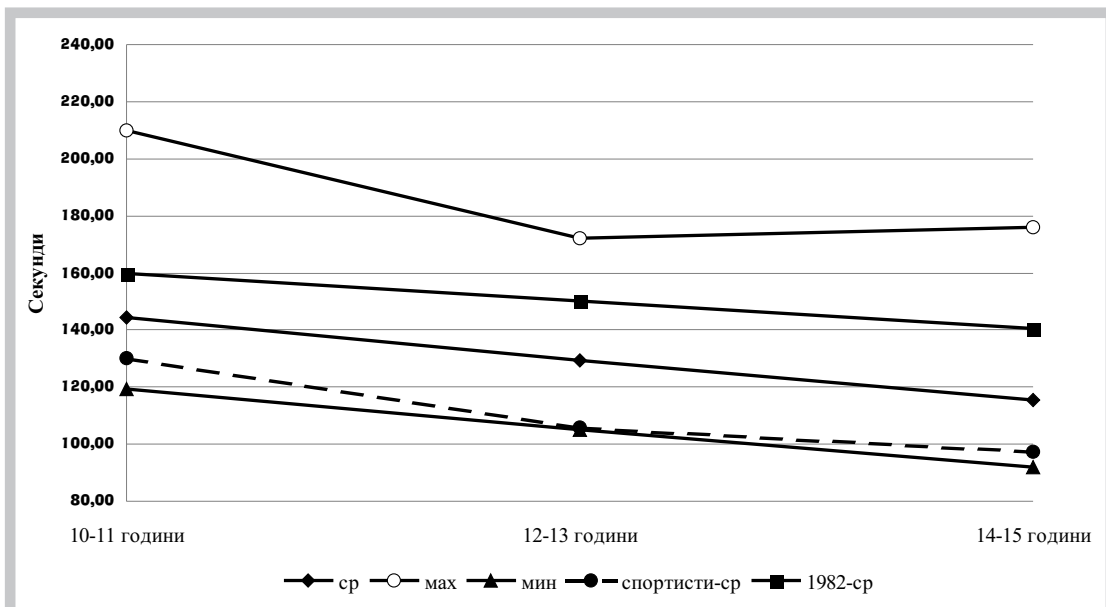
Фиг. 3. Бягане 50 м от висок старт

стиженията на учениците от 1982 г. Нещо повече, дори най-слабите постижения в спринтовото бягане са близки до средното равнище от 1982 г. Ако обаче, сравним регистрираните резултати с критерия за „добра“ оценка на позрастващите спортисти, виждаме, че той е по възможност само на най-бързите деца, докато за останалите „най-спортни“ ученици бързината не е на очакваното равнище.

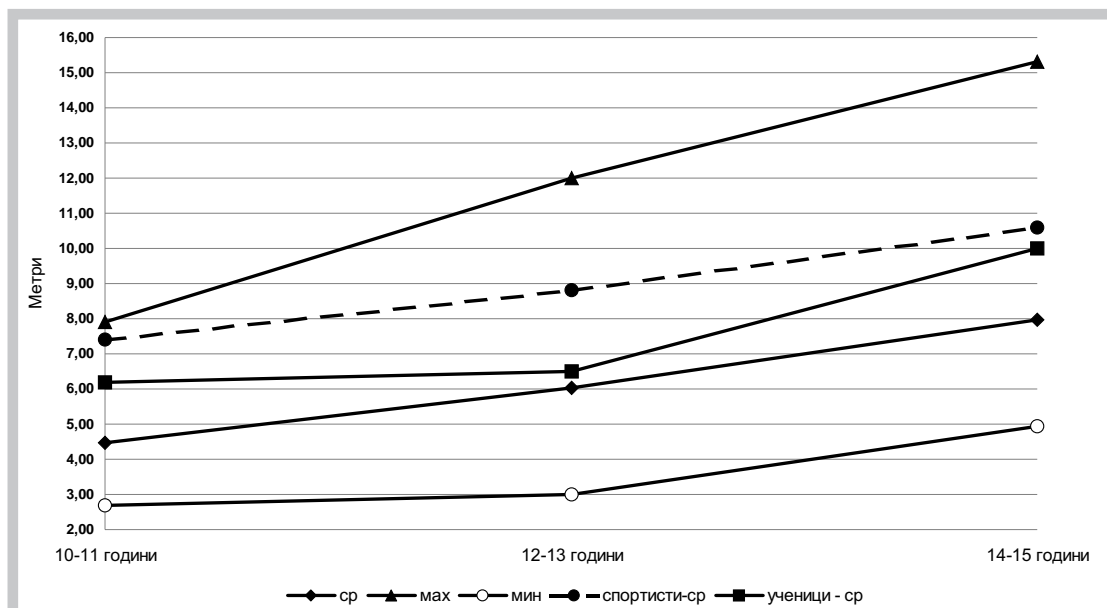
На **фиг. 4** са представени постиженията в бягането на 600 метра. И тук, както при бягането на 50 м от висок старт, средният резултат и постиженията на първите ученици в този състезателен тест са по-добри от средното ниво на постиженията на връстниците им през 1982 г.

Онова, върху което трябва да се обърне внимание, е свързано с най-слабите резултати в бягането за издръжливост. Експертната оценка е, че когато 600 м се пробягва за близо 3 мин, това може да бъде е израз или на несериозно отношение към състезателния тест за издръжливост, или на изключително слаба функционална подготвеност и дееспособност – неща, които са несъвместими с понятието „спортно“ момче, особено във втора и трета възрастови групи.

Негативизмът в тази посока се задълбочава, когато за отправна точка за оценка на получените резултати се вземе критерият за „добра“ оценка на постиженията на позрастващите спортисти за съответната възраст. Всички измерени по-



Фиг. 4. Бягане 600 м



Фиг. 5. Хвърляне на 2-килограмова плътна топка

стижения, с изключение на най-добрите, са по нивото на оценка „добър“, т.е. по отношение на нивото на издръжливостта „най-спортните“ момчета получават задоволителна и слаба оценка.

Резултатите от хвърлянето на 2 kg плътна топка, напред с две ръце над глава, са представени на **фиг. 5**. Тук сравнение с учениците през 1982 г. не може да бъде направена, тъй като в рамките на националното изследване върху физическото развитие на населението на България, такъв тест за

физическа дееспособност не е правен. В тази връзка на базата на експертна адаптация на литературни данни ние определихме съответната средна норма за сравнение, която отново се оказва недостижима за средното постижение на изследваните момчета от всички възрасти.

Естествено още по-недостижим за повечето ученици се оказва критерият за „добра“ оценка на позрастващите спортисти. Тук изключение правят само най-добрите в хвърлянето при 12–13 и

14–15-годишните, чийто постижения са в ярък контраст със средното ниво на връстниците им.

И тъй като все пак обект на изследването са т.нар. „най-спортни“ момчета от българските училища, които в определен смисъл се явяват настоящите пограстващи спортисти, то на **фиг. 6** сме представили в относителни стойности средното ниво на техните постижения в състезателните тестове, спрямо критерия „добър“ за оценка на тези постижения, който в случая сме приравнили на 100%. Този подход ни позволява да определим, в каква степен постиженията на „най-спортните“ момчета са под нормите за оценка „добър“ при пограстващите спортисти.

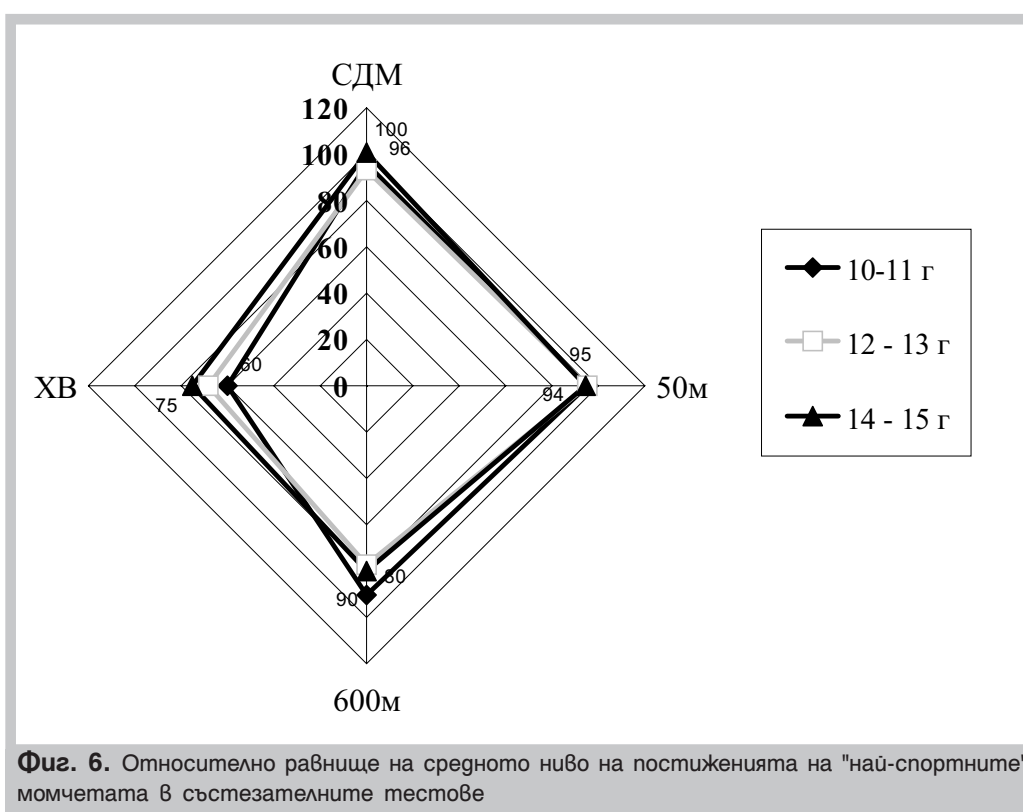
зультати при по-големите ученици, отколкото при най-малките от 3–4 клас.

На трето място по изоставане от средната норма са скоростните им възможности, измерени чрез постиженията в бягането на 50 м от висок старт.

Най-близко до оценка „добър“ са резултатите на изследваните ученици в скока на дължина от място.

Изводи и заключение

1. В сравнение с данните от последното национално изследване на физическото развитие и дееспособност на населението на България, проведено



Видно, че в сравнение с нормите за обща физическа подготвеност на пограстващите спортисти на съответната възраст, най-изразително е изоставането на учениците по отношение на постиженията им в упражнението хвърляне на 2 кг плътна топка. Въпреки, че най-добрите момчета в този тест превъзхождат значително критериите за отличен, средното ниво на постиженията на учениците са под средното равнище на нормативите изисквания.

Вторият тест, в който постиженията са под приемливото „добро“ равнище, е бягането на 600 м за издръжливост. Тук трябва да се отбележи, че по-изразено е отстъплението на спортните ре-

през 1980–82 г., при бяганията за бързина на 50 м, скока на дължина от място и бягането за издръжливост на 600 м, средните постижения са значително над някогашното средно равнище при момчетата на същата възраст. Единствено средното ниво на изследваните момчета от всички възрасти в хвърлянето на 2 кг плътна топка, е под експертно определеното по литературни данни необходимо средно постижение.

2. В сравнение с нормите за обща физическа подготвеност на пограстващите спортисти на съответната възраст, средното ниво на изследваните ученици е по-слабо при повече от състезателните тестове.



Най-значително е изоставането на учениците по отношение на постиженията им в упражнението хвърляне на 2 kg плътна топка.

На второ място по отстъпление от нормите са резултатите в бягането на 600 м за издръжливост.

Скоростните им възможности, измерени чрез постиженията в бягането на 50 м от висок старт, също са под необходимата норма за оценка „добър“.

Считаме, че направените констатации са достатъчно основание да се препоръча в рамките на училищното физическо възпитание да се отдели целенасочено внимание върху изграждането както на скоростно-силовите възможности на горните крайници и раменния пояс, така и върху уменията на учениците да хвърлят. Другите препоръчителни акценти в работата с учениците следва да бъде работата за развиване на издръжливостта и на скоростните възможности на момчетата.

Тези наши констатации потвърждават изводите, направени от предходни наши изследвания само за момчетата на град София [4]. В този смисъл се

разкрива наличието на една тенденция, която е обща за състоянието на проблема въобще и на чието решаване трябва да се гледа като на задача с национален характер. В противен случай, наистина ни грози опасността за в бъдеще пак да обявяваме за „най-спортни“ момчета на училището ученици, които са с недостатъчна за това звание физическа подготвеност.

Литература

1. Белберов, Д., Д.Димитров. Система за оценка и контрол на общата и специалната физическа подготвеност на погростващите спортисти в НРБ. БСФС, С., 1980.



2. Бъчваров, М., Ап.Славчев, С.Йорданов. Лекоатлетически контрол. НСА ПРЕС, С., 2001.
3. Единна програма – деца и пионери. БСФС, С., 1985.
4. Славчев, А. „Най-спортните“ момчета от училищата в София. IV международен научен конгрес „Спорт, стрес, Адаптация – Олимпийски спорт и спорт за всички“. НСА, С., 17-18.11.2006.
5. Слънчев, П. и кол. Физическо развитие, физическа геспособност и нервно-психична реактивност на населението на България. БСФС, С., 1992.

Рецензент: доц. Паскал Паскалев, доктор